

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10843478>

O‘QUVCHILARDA KONSTRUKSIYALASH KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA ELEKTRON AXBOROT TA’LIM MUHITINING O‘RNI

Turdiboyev Sanjar Sobirjon o‘g‘li
JDPU, Matematika va informatika fakulteti, katta o‘qituvchi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada umumiy o‘rta ta’lim maktablarida o‘quvchilarda konstruksiyalashga oid kompetensiyalarni rivojlantirishda elektron axborot ta’lim muhitining o‘rni haqida tanishib chiqishingiz mumkin.

***Kalit so‘zlar.** Konstruksiya, chizmachilik, kompetensiya, maktab, o‘quvchi, ta’lim, ijodkorlik, elektron ta’lim.*

Bugun elektron ta’lim berish deganda ma’lumotlar bazasida mavjud bo‘lgan va ta’lim dasturlarini amalga oshirish chog‘ida foydalaniladigan axborot, unga ishlov berishni ta’minlovchi informatsion texnologiyalar, texnik vositalar, shuningdek, tegishli axborotni aloqa tarmoqlari bo‘ylab uzatishni, tahsil oluvchilar va pedagogik xodimlar o‘zaro hamkorligini ta’minlovchi informatsion-telekommunikatsion tarmoqlardan foydalanish orqali tashkil etiladigan ta’lim jarayoni tushuniladi. Bu masala bo‘yicha har tomonlama umumlashgan pozitsiyani Katalon universiteti olim-tadqiqotchilari jamoasi ilgari surgan. Xususan, ular elektron o‘qitish mohiyatini tushunish borasida quyidagi yondashuvlarni ajratib ko‘rsatishgan:

- elektron ta’lim berish texnologiya sifatida – resurslar, masofadan turib almashinuv va hamkorlikka ruxsatni yengillashtirish vositasi bilan o‘qitish sifatini oshirish maqsadida yangi multimedia texnologiyalari va Internet tarmog‘idan foydalanish;

- elektron ta'lim berish kommunikatsiyaga mo'ljalni olish nuqtai nazaridan – ta'lim muloqotini zamonaviy kommunikatsiya vositalari yordamida amalga oshirish;

elektron o'qitish ta'lim paradigmasi sifatida – ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvni amalga oshirish. Bu yondashuv turli raqamli texnologiyalar resurslarini ishlatib ta'lim yo'nalishiga ega interfaol ochiq muhitni yaratishni ko'zda tutadi.

“Elektron o'qitish yoki elektron ta'lim berish” tushunchasini ta'riflash borasidagi to'rtinchi yondashuv yuqorida bildirilgan pozitsiyalarni integratsiyalaydi va u biz uchun eng yaqin yondashuv hisoblanadi. Chunki, u tadqiqotimiz o'ziga xosligi va muammosini ifoda etadi.

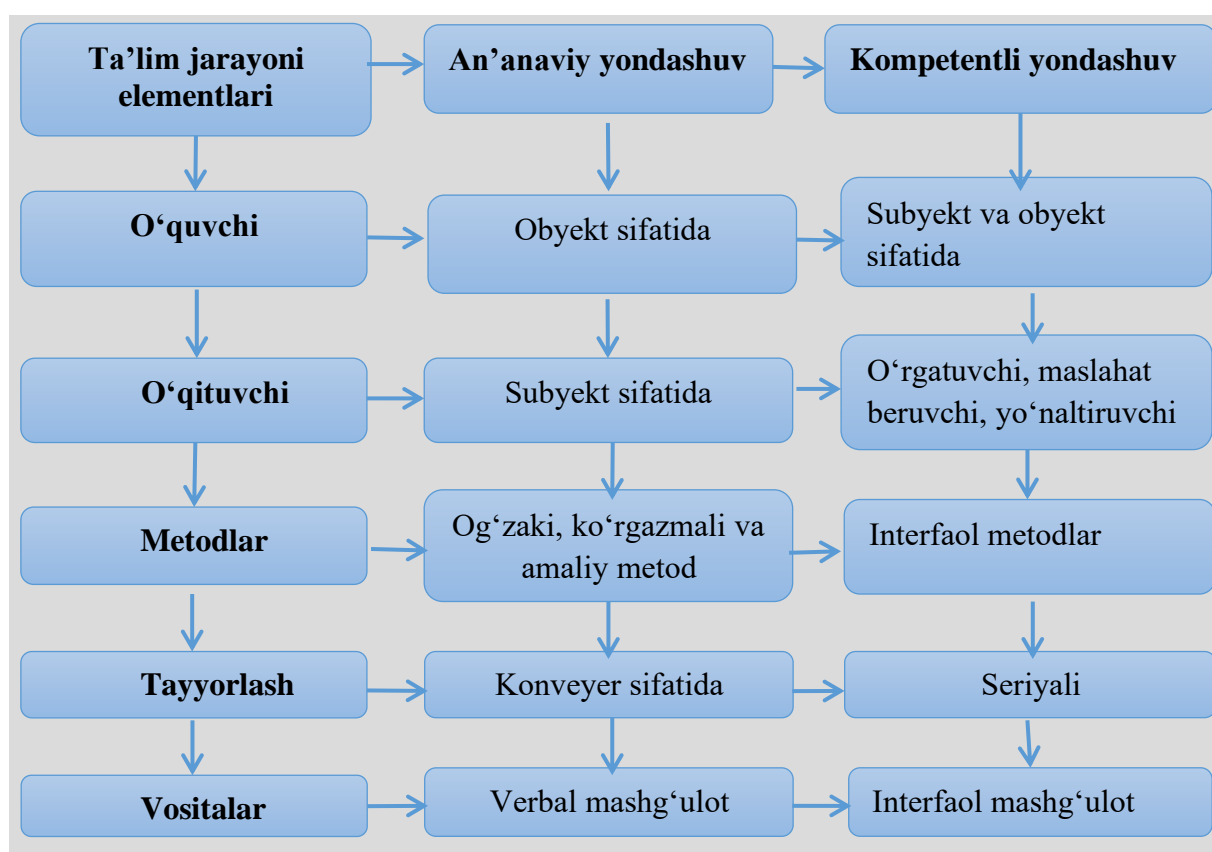
Ta'lim-tarbiya jarayonini EATMni kompetentli yondashuv asosida tashkil etilsa, quyidagilar amalga oshishiga xizmat qiladi: o'qitish maqsadlarini ta'lim oluvchilarning shaxsiy maqsadlari bilan muvofiqlashtirish; ta'lim oluvchilarning mustaqilligi va mas'uliyatining doimiy oshishi hisobiga o'qituvchi mehnatini yengillashtirish; o'quvchilarni o'quv material mazmuni va hajmini qisqartirish hisobiga emas, balki individual mustaqil ta'lim ulushini oshirish hisobiga band qilish; o'quv-tarbiyaviy jarayon birligini nazariyada emas, balki amaliyotda ta'minlash; ta'lim oluvchilarni ongli va mas'uliyatli ta'lim olishga tayyorlash ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligi oshishiga imkon beradi. Yuqoridagi fikrlarimizdan kelib chiqib, qo'yidagi jadvalda an'anaviy va kompetentli yondashuvga asoslangan ta'limning qiyosiy tahlilini keltirdik.

Ma'lumki, kompetentli yondashuv o'z ichiga quyidagi eng asosiy tushunchalarni oladi: kompetensiya; kompetentlik.

Psixologik-pedagogik va ilmiy adabiyotlarda berilishicha, kompetentlik, kompetensiya juda murakkab, ko'p qismli va deyarli barcha fanlar uchun asosiy tushunchalar hisoblanadi. Shuning uchun ularning talqinlari turli hajmli, tarkibiga ko'ra, ma'no va mantiq jihatdan turlicha.

O'quvchilarda konstruksiyalash kompetensiyalarini rivojlantirish orqali xalqning milliy ruhini, yashash tarzini, an'analarni tiklash va rivojlantirish lozim. Milliy qadriyatlar, tarixiy yodgorliklar, xalq ustalarining boy merosini o'rgatish, ulardan o'z

amaliy faoliyatlarida foydalanish ko'nikmalarini mustahkamlash. O'quvchilarning bugungi kun talabiga mos bo'lib, o'sib ulg'ayishida kelajagimiz poydevori hisoblangan o'sib kelayotgan o'g'il-qizlarning talablarga mos bo'lib kamol topishida, ularning tayanch kompetensiyalarini rivojlantirish asosiy maqsadlarimizdan biri hisoblanadi. Ushbu maqsadlarimizni amalga oshirish uchun "Kompetensiya" tushunchasining mazmunini mamlakatimiz va xorijlik pedagog olimlarning fikrlarini ilmiy adabiyotlardan tahlil qilamiz.

An'anaviy va kompetentli ta'lim farqlari.

Ta'lim tizimiga kompetentli yondashuv xorijiy psixologik-pedagogik adabiyotlarda XX asrning 60-yillarida shakllana boshlanib, "Kompetensiya" masalasi ko'p yillardan buyon olimlar tomonidan o'rganilib kelinmoqda.

Kompetensiya: birinchidan, muayyan davlat organi (mahalliy o'zini o'zi boshqarish organi) yoki mansabdor shaxsning qonun, nizom yoki boshqa hujjat bilan

belgilangan vakolatlari, huquq va burchlari doirasi; ikkinchidan, u yo bu sohadagi bilimlar, tajribalar hisoblanadi.

Kompetentsiya so‘zi “to compete” so‘zidan kelib chiqqan bo‘lib, “musobaqalashmoq”, “raqobatlashmoq”, “bellashmoq” degan ma’noni bildiradi. So‘zma-so‘z tarjima qilinsa, “musobaqalashishga layoqatlilik”, “moslashuvchanlik”, “yutuqlilik”, “muvaffaqiyatlilik”, “tushunuvchanlik”, “natijalilik”, “o‘quvlilik”, “xossa”, “xususiyat”, “sifat”, “miqdor” kabi tushunchalar asosida ham tafsiflanadi.

Kompetentlik tushunchasining lug‘aviy ma’nosi turli tillarda quyidagicha izohlangan: *competent* (fransuz tilida) – vakolatli; *Competent* (lotin tilida) – qobiliyatli; *Competent* (ingliz tilida) – qobiliyatli.

Kompetensiyaning tayanch, kasbiy va maxsus darajalari asosida umumiy o‘rta ta’lim maktablari o‘quvchilarning chizmachilik fanini o‘zlashtirishi jarayoni:

Kompetensiyaning turlari.

Mazkur kompetensiyalar umumiy o‘rta ta’lim fanlari orqali o‘quvchilarda shakllantirilishi nazarda tutiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Kalinina G.P. “*Konstruirovaniye kak sposob izucheniya geometrii v nachalnix klassax*” // *Psixologicheskaya nauka i obrazovaniye*, 2000, № 1 (30—34).
2. Kondrateva YE.V. “*Obucheniye shkolnikov rabote s chertejom v prosesse resheniya planimetriceskix zadach*” *Dis. kand. ped. nauk : RGB*, 2003.
3. Sharipov Sh.S. “*Ijodkorlik faoliyatiga tayyorlash: metodlari, mazmuni va tashkiliy shakllari.*” *Arxiv Nauchnix Publikasiy JSPI* (2020).

4. Turdiboyev S.S. “Analysis of students construction competences formation”. *JournalNX* 2022, 8, 82-84.

5. Turdiboyev S.S. “O‘quvchilarning konstruksiyalash ko‘nikmalarini matematik masalalarni mustaqil tuzish yordamida rivojlantirish” // *Uzluksiz ta’lim*. 187-190.

6. Turdiboyev S.S. “O‘quvchilarga geometrik masalalarni ishlashda konstruksiyalash usulidan foydalanishni o‘rgatish” // *Tafakkur ziyosi*. 2021/2-son. 116-118